

UOT: 82-1.512.162.

Aytən Əliyeva
AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu
Böyük elmi işçi, dissertant
e-mail: dissertant1@gmail.com

MİR CƏLAL YARADICILIĞINDA İKİ ADLA TANINAN HEKAYƏLƏR

Xülasə: Mir Cəlal hekayə yaradıcılığında möhürünü vuran sənətkarlardandır. Məhəbbətlə yazdığı hekayələrində insanın daxili aləminə endiyinə görə öz aktuallığını hər zaman qoruyub saxlayır. Ədibin hekayələri ilə yaxından tanış olan zaman bəzi hekayələrinin əvvəl başqa ad ilə sonra isə başqa ad ilə çap olunmasının şahidi oluruq. Mir Cəlalin “Qaymaq” (1936) adlı hekayəsi ilk dəfə “Oğul” adı ilə, “Heyrət” (1936) adlı hekayəsi daha sonralar “Ayaz” adlı ilə, “Pərzad” adlı hekayəsi ilk dəfə “Pölük” adı ilə çap olunub. 1935-ci ildə “Boy” hekayələr kitabında həmin hekayə “Pölük” adı ilə, 1939-cu ildə “Gözün aydın” hekayələr və oçerklərdən ibarət olan kitabda isə həmin hekayə “Pərzad” adı ilə çap olunub. 1971-ci ildə yazıçının çapdan çıxan “Möhür” adlı hekayəsinin əski əlifba ilə yazılmış əlyazma variantında hekayə “Mahir” adı ilə qeyd edilmişdir. 1939-cu ildə çapdan çıxan “Gözün aydın” hekayələr və oçerklərdən ibarət olan kitabda “Müəllim” hekayəsi artıq “Mirzə” adı ilə əvəz olunmuşdur. Yazıçının arxivindən tapılan əlyazmada “Narkom oğlu” adlı hekayə ilə tanış olduqdan sonra başa düşdük ki, bu “Oğul” adı ilə çap olunan hekayədir.

Açar sözlər: Mir Cəlal, 2 adla yazılan hekayələr, Mahir və ya Möhür, Pərzad və ya Pölük, Müəllim və ya Mirzə.

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli ədəbiyyatşünaslarından olan Mir Cəlal hekayə yaradıcılığında da öz dəsti-xəttini imzaladı. Kiçik həcmli hekayələrində böyük mənalara ortaya qoymaq əsl ustad məharətidir. Ədibin Sovet dövründə yazılmış hekayələri bu gün də eyni maraq və məhəbbətlə oxunulur. İlk hekayə və oçerklərini 1930-cu ildə çap etdirən yazıçı qısa bir zaman kəsiyində özünü istedadlı nasir kimi tanıdığını bilmişdir. O, hekayələrində insanın daxili aləminə nüfuz etməyə çalışır və buna müvəffəq olur. Yazıçının dili insanlara yaxın olduğuna görə onun hekayələri, əsərləri daim sevilir, oxunulub və bu gün də oxunulur.

30-cu illərdə cəmiyyətdəki böyük ictimai-mədəni oyanış, insanların yeni ideologiyalara, yeni qayda-qanunlara uyğun tamamilə yeni həyat tərzi, mədəniyyət və maarif sahəsindəki tərəqqi, dünyagörüşlərdə, məişətdə və davranış normalarındakı təzadlı münasibətlər kimi məsələlər hekayələrdə bədii ifadəsini taparaq, xalqımızın müharibə illərindəki böyük vətənpərvərliyini nümayiş etdirir.

Mir Cəlalın hekayələri köhnəliyə, şüurlardakı kapitalizm qalıqlarına, geriliyə, mənəvi durğunluq və ətalətə qarşı yazılmışdır. Bu hekayələr mövzu, tənqid hədəfi cəhətdən müxtəlif və rəngarəngdir (4; s. 61).

Azərbaycanda hekayə janrının inkişafında ədibin mühüm rolu tədqiqatçılar tərəfindən dəfələrlə qeyd olunub. Mir Cəlal görkəmli hekayəçidir, ədəbiyyatımızda bu janrın ən istedadlı nümayəndələrindəndir. Ədib yaradıcılıq dövründə C.Məmmədquluzadə, Ə.Haqqverdiyev, S.S.Axundov kimi yazıçıların adı ilə bağlı olan ənənələri davam və inkişaf etdirib. Mir Cəlalın mövzu dairəsi genişdir. Yumoristik-satirik əsərlərində köhnə adətləri, laqeydlik və tənbelliyi, bürokratiyanı amansız tənqid atəsinə tutan yazıçı ilk hekayələrindən olan "Həkim Cinayətov"-dan başlayaraq, əsərlərinin mərkəzinə ciddi əhəmiyyətə malik ictimai problem qoymuş, nöqsan və kəsirləri kəskin tənqid atəsinə tutmuşdur.

Yumor və satira Mir Cəlal yaradıcılığının əsas cəhətlərindən biridir. Onun ilk hekayələrində özünü göstərən, əsərdən-əsərə güclənən incə yumoru böyük tərbiyəvi əhəmiyyətə malikdir. Ədib həyatın inkişaf sürətindən geri qalanlara, avamlığa gülür, yalançılığa və əliəyriliyə, şəxsi mənfəətini güdmək, xalq mənafeyinə laqeydlik kimi nöqsanları amansız satira atəsinə tutur (7; s. 4).

Yazıçı hekayələrinə seçdiyi adı ustalıqla elə işlədir ki, oxucuda tənqid obyektinə qarşı qəzəb və nifrət hissi daha da artır. Müəllifin "Qəmbərqulu", "Mərifət dərsi", "Turşuqeyrət", "Xarici naxoşluq", "İtpərəstlərin həyəcanı", "Anket Anketov", "Kəmtərovlar ailəsi" və s. hekayələrində adından bəlli olduğu kimi bədii gülüşlə insanda sağlam duyğular oyadır, gerçəkliyə baxışda ayıqlıq hissi aşılayır, nöqsan, eybəcərlik, haqsızlığa və mənfiliyə qarşı mübarizədə son dərəcə cəsarətlə çıxış edir.

Ədibin hekayələri ilə yaxından tanış olan zaman bəzi hekayələrinin əvvəl başqa ad ilə sonra isə başqa ad ilə çap olunmasının şahidi oluruq. "Oğul", "Müəllim", "Heyrət", "Pölük", "Narkom oğlu" və s. hekayələrini misal göstərmək olar. Yazıçı hekayələrinin adını elə sərrastlıqla seçib ki, oxucunu cəlb edən yumoristik məqam hekayəni oxumağa stimül verir.

Mir Cəlalın “Qaymaq” (1936) adlı hekayəsi ilk dəfə “Oğul” adı ilə nəşr olunmuşdur. “Qaymaq” hekayəsindəki Məşədi Möhsünün xarakteri bircə cümlə ilə belə səciyyələndirilir: “Məşədi Möhsün müştüyünü bir ağız sorar, qalın və mavi tüstüdən yumulan gözlərini qıyar, əyilib divardakı siyahıya baxar, barmaqlarını oynadar, çötkəyə vurur, cavab verərdi”. Burada son dərəcə lakonik şəkildə maraqlı xarakter yaradılmışdır (5; s. 12).

Nadirin qaymağın rənginə, qabına, dadına baxması səhnəsi isə daha da mənalı şəkildə verilmişdir. Nadir qaymağa baxdıqca sarı inək gözündə daha da böyüyürdü. Tamah güc gətirirdi. İki barmağını salıb qaymaqdan bir lay götürdü, ağzına qoydu. Dedikcə ləzzətli idi. Nadir bir şeyə məəttəl qalmışdı: “Belə ləzzətli şeyi anam mənə nə üçün vermir? Bəs atam nə üçün bunu özü yemir, nə üçün o, yavan çörəyi dişinə çəkir, bu cür ləzzətli şeyi Məşədi Möhsünə verir?” Nadirin uşaq ağı bu sirri açmırdı. Buna bənzər bir çox cavabsız qalan suallar Nadirin uşaq xəyalını məşğul edir (5; s. 12).

Mehbalı kişinin kor-təbii olaraq Məşədi Möhsünə itaət etməsi, qaymağı Məşədi Möhsünə daşması gülünc doğurur. Ədib kəndli zəhmətinin ağırlığını hekayədə qabarıq göstərir. Bu çətinliyi Nadirin təsəvvürü, xatirəsi şəklində oxucuya çatdırır. Böyük maddi çətinlik, sıxıntı hesabına qazanılan nemətin özgəyə qismət olması, insanın çürük bir etiqad, kor-koranə inam ucundan başqasına əvəzsiz, mükafatsız qulluq göstərməsi və bunun ailə üçün acı, kədərli nəticələrinin təsviri oxucunu düşündürür. Oğlu Nadirin Məşədi Möhsünün qaymağını geri qaytarmasından sonra yedikcə ağzı dada gələn Mehbalının – özüm kimdən əskiyəm? – deməsi yatmış avam kəndlinin oyanması demək idi. Obrazın mənəvi aləmindəki bu dəyişmə tədricən deyil, sıçrayış yolu ilə verilmişdir.

Ailə səadəti məsələsi ilə əlaqədar olaraq oğlu Nadirin bilmədən etdiyi hərəkətdən qaymağın dadına baxan Mehbalının timsalında avam kəndlinin ayılmasına nümunədir.

Ədibin 1936-cı ildə qələmə aldığı “Heyrət” adlı hekayəsi daha sonralar “Ayaz” (1936) adı ilə çap olunub.

“Ayaz” hekayəsində ədib kərpic zavodu kollektivinin gündəlik köməyinə geniş yer verir və bunu inqilabın qələbəindən sonrakı ilk illərdə partiyanın, dövlətin zəhmətkeşlərə olan müntəzəm qayğısının bir əlaməti kimi qiymətləndirir. Bu qayğı və ehtiram müqabilində fəhlə ailəsinin minnətdarlığını və sevinc hissələrini dərin həyəcanla təsvir edən ədib, hekayənin sonuna doğru təhkiyədəki

hərərət və lirizmi saxlaya bilməmişdir, hiss-həyəcanların yerini əhvalatın ötürü təsviri tutmuşdur (5; s. 189).

“Əkbər palçıq ayaqladığı yerdə uşağın vurduğu çubuq Əkbərin sol qıçasını yandırdı. O, palçıqlı ayağı ilə uşağın sinəsindən elə çırpdı ki, uşaq qartal caynağından düşən dovşan kimi yerə dəydi, hərəkətsiz qaldı. Bu hərəkətindən sonra Əlipaşanın onu işdən qovmamasına, hətta onu döydürüb dama basdırmamasına heyret edirdi. Hökumətin uşaqları təmənnasız bağçaya qoymasına təəccübü Əkbərin ömründə ikinci heyreti idi. Çoxuşaqlı ailələrə hər il iki min pul mükafatı verilməsini eşidən Əkbərin sevincdən olan üçüncü heyretini soyutmaq üçün Ayazı bərk-bərk qucaqlayıb öpdü”. Bu hekayənin əvvəllər “Heyrət” adlanması Əkbərin yaşadığı heyretlərlə bağlı imiş.

“Ayaz” hekayəsinin əvvəlindən oxucuda Əkbərin qeyri-fəal, sadələvh olması haqqında aydın təsəvvür olduğu halda, müəllif dönə-dönə yeni əhvalatları süjetə daxil etməklə bu təsəvvürü möhkəmləndirməyə çalışır. Fəhlənin dövlət qayğılarına heyret etməsi, çoxuşaqlı analara birdəfəlik verilən dövlət yardımının maaşından tutulacağını güman etməsi, zavod kollektivinə isinişə bilməməsi, qaynayıb-qarışmaması onun işgüzar təbiətinə uyğun gəlir.

Yazıçının “Pərzad” adlı hekayəsi ilk dəfə “Pölük” adı ilə çap olunub. 1935-ci ildə “Boy” hekayələr kitabında həmin hekayə “Pölük” adı ilə, 1939-cu ildə “Gözün aydın” hekayələr və oçerklərdən ibarət olan kitabda isə həmin hekayə “Pərzad” adı ilə çap olunub.

“Pərzad” (1931) hekayəsində təsvir olunan avam, pulpərəst ana ərə getməli qızlarından “oğul qədər xeyir görmək istəyir”. “Qundağı və qucağı oğul” görmədiyi üçün taleyindən şikayət edən Pərzad, amansız taleyin qisasını sanki qızlardan alır. Kiçik yaşında ərə verilən Məsumə üçün özünün gələcəyi məchuldur. Ərə getmək haqqında axund onun rəyini soruşarkən Məsumə palazın altına tökülmüş muncuqlarını axtarmaqla məşğul idi.

“Qurbanlıq quzu kimi” bəzədilmiş Yasəmənin gəlin otağında qüssəli görkəmi də daşürəkli anaya təsir etmir. Bu yerdə şəriətin ehkamları nə insanın istəyi, nə də yaşı ilə hesablaşır. “Pərzad” hekayəsində bir tərəfdən qızın dövlətli, lakin yaşlı məşədiyə ərə verərkən el arasında məzəmmət eşidəcəyindən narahat olan, özünə cavan kürəkən tapacağına ümid bəsləyən, o biri tərəfdən pulpərəstlik mərzinə tutulmuş bir qadının öz hərəkətindən məmnunluğu aydın təsvir olunmuşdur. Öz hərəkətlərinə bəraət qazandıran və bir növ özünə təskinlik verən

ananın danışıqı çox təbiidir və bunu da hekayənin məziyyəti saymaq olar. Hekayədə alqı-satqı prinsipi üzərində qurulan keçmiş ailə münasibətlərinin tənqidi tutarlı və sərrastdır.

Pərzad qızlarına qarşı etdiyi cinayətkarlığı anladıqdan sonra orada – o kimsəsiz damda qalmayacaqdı. Həyat ona indi çox acı, sıxıntılı görünürdü. Balaları onu bağışlasa da o, qızlarına elədiyi çirkinliklərin cinayətdən də ağır olduğunu anlayırdı (4; s. 44).

1971-ci ildə yazıçının çapdan çıxan “Möhür” adlı hekayəsinin əski əlifba ilə yazılmış əlyazma variantında hekayə “Mahir” adı ilə qeyd edilmişdir. Bəzi mənbələrdə “Mahir”, bəzi mənbələrdə “Möhür” adı ilə verilməsi, əski əlifbadan düzgün tərcümə olunmamasının nəticəsi ilə bağlı ola bilər.

Hekayənin ilk cümlələri ilə belə tanış oluruq: Möhür ya əyar yaxşı şeydir. Bir sənədin həqiqətini bilmək üçün möhürünə baxırlar. Bir matahın əslini bilmək üçün əyarını yoxlayırlar. Üstündə əyarı olmayan qızılı heç kəs qızıl saymaz. Onu ustasına, zərgərinə baxdırmamış heç kəs qızıl olmasına inanmaz (4; s. 261). 2 səhifəlik kiçik hekayədə lakonik şəkildə insanın daxili aləmindən, keyfiyyətindən çox diplomuna, sənədinə, vəsiqəsinə baxıldığını acı şəkildə təsvir edir. Bir neçə yalançı diplomluların əhvalatlarından sonra ədib bu qənaətə gəlir ki, “möhürlə metalı tanıyarlarsa. Adamı işlə, əməllə, etibarla tanıyar, sayarlar!”.

Yazıçının 1939-cu ildə çapdan çıxan “Gözün aydın” hekayələr və oçerklərdən ibarət olan kitabında “Müəllim” hekayəsi artıq “Mirzə” adı ilə əvəz olunmuşdur.

“Mədəniyyət” qəzetinin 2008-ci il 12 aprel buraxılışında Aqil Hacıyevin müsahibəsi ilə tanış oluruq: Mir Cəlal müəllimin ilk əsəri “Müəllim” adlanır. Lakin əfsuslar olsun ki, indi o əsər yoxdur. Həmin əsər 1928-ci ildə yazılıb və “Qızıl Gəncə” qəzetində və eyniadlı jurnalda dərc edilib (3; s. 3).

“Müəllim” hekayəsi ilə nasir kimi fəaliyyətə başlayan Mir Cəlal ilk gündən ədəbi ictimaiyyətin köhnəliyə qarşı apardığı mübarizə meydanında olmuş, öz ictimai, ədəbi və pedaqoji fəaliyyəti ilə Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına, gənc nəslin həqiqi vətəndaş kimi yetişməsinə çalışmışdır. Dahi yazıçı xalqın məişətinə, adət-ənənəsinə, əxlaq və şüur tərzinə dərinləndən bələd olduğu üçün, mövzusunun və janrından asılı olmayaraq, irili-xırdalı bütün əsərlərində təbii, səmimi olmuşdur (1; s. 57).

“Mirzə” hekayəsində əsərin satirik qəhrəmanı Mirzə Şəfinin zahiri belə təqdim olunur: “Əllərini şalvarın cibinə qoyub, sinifdə gəzə-gəzə quduz kimi hayqırır, ürəyini boşaldırdı. Sallaqxana qatırı kimi dodağını sallamışdı. Papiros tüstüsündən saralıb samana döənən bıqları ağzına dolurdu. Çəkməsinin ağarmış burnu əyilmiş və uzun şalvarı yer süpürürdü. Boğazlığı tazı xaltası kimi laxlamış, qalstuku hər tərəfə hərlənirdi. Gün istisindən qızarıb qabıq qoyan boynu incəlmişdi” (5; s. 21). Belə təfərrüatdan sonra Mirzə Şəfinin şəxsiyyəti və xüsusən, müəllifin ona mənfi tendensiyası tam konkret müəyyənlanmış olur. Oradakı satirik bənzətmələrlə Mirzə Şəfinin gülünc görkəmi daha da nəzərə çarpır.

“Mirzə Şəfini pərt eləyən, ovqatına soğan doğrayan, daha doğrusu, sərxoşluq, uşaq döymək, səhlənkarlıq kimi “xırda-mırda” işlərinin üstünü açan kom-somollar onun canını boğazına yıgmışdılar. Ən nəhayət, divar qəzetində buraxılan karikaturada Mirzəni xirtdəyə qədər çaxır çəlləyinə girdiyi və ağzından ayə töküldüyü göstərilirdi”. Elmimizin inkişaf etdiyi bir dövrdə belə mirzələrə bizim cəmiyyətimizdə yer yoxdur. Yazıçı naqis mirzələri nümunə olaraq göstərməklə həqiqi müəllim adına layiq olanların qədrini bilməyə çağırır. Buna görə də tərbiyə problemi, müəllim-şagird-tələbə münasibətləri Mir Cəlalın yaradıcılığında xüsusi yer tutur. Ağillı, namuslu, mərd övlad, həqiqi vətəndaş böyütmək haqqında düşünən, zəhmət çəkən, yollar axtaran ata-anaları, baba-nənələri, müəllim-tərbiyəçiləri sənətkar məharətlə təsvir edib, onların yadda qalan, maraqlı surətlərini yaradıb. Ümumiyyətlə, Mir Cəlal tərbiyə-əxlaq probleminə dair elə mövzular seçib, elə hadisə və surətlər qələmə alıb ki, onlar oxucunu düşündürür, mənəviyyatca saflaşdırır, düzgün istiqamətləndirir (7; s. 4).

Yazıcının arxivindən tapılan əlyazmada “Narkom oğlu” adlı hekayə ilə tanış olduqdan sonra başa düşdük ki, bu “Oğul” adı ilə çap olunan hekayədir. Cəmiyyət üçün xeyirli vətəndaş olmaq məsələsini Mir Cəlal ailə və məktəbin qarşılıqlı əlaqəsinə həsr etdiyi hekayələrdə də əsas mövzu kimi işləmişdir. Yazıcının qənaətinə görə, gəncliyin həyatda müstəqil, səmərəli və qüsursuz fəaliyyət göstərməsi üçün ailənin mənəvi nüfuzu, istiqamətverici rolu əsasdır və təlim-tərbiyə ocaqları qədər o da məsuliyyət daşıyır.

Hekayədə respublikanın məşhur adamlarından, xalq komissarlarından birinin oğlundan söhbət gedir. Xalq komissarının oğlu Firidun görürdü ki, məktəbdə olduğu kimi, institutda da onu atasına görə seçir, ayırır, xüsusi hörmət qoyurlar. Firidunu da əsəbləşdirən bu idi. Firidun heç vaxt və heç yerdə atasının kölgəsinə

sığınmaq istəmirdi və öz vətəninə buna ehtiyac da hiss etmirdi. Ətrafdakıların, tanış, dost və qohumların, hətta yadların da uzaqlardan bu dağın kölgəsinə gəldiyini görən gənc Firidun əksinə istiqamət alır, uzaqlaşmağa, kölgədən sərbəst aləmə çıxıb günəş almağa, öz qüdrəti ilə böyüməyə çalışırdı. “Narkom oğlu” ləqəbi ilə çağıranlara Firidun əsəbləşirdi. Hekayədə təsvir olunan ziyalı Firidun sağlam ailə tərbiyəsi gördüyündən bütün istedad və qabiliyyətlərini cəmiyyət üçün səfərbərliyə almışdır.

Bu hekayədə təsvir olunan həkim ucqar bir kəndə işləməyə gedir. Kəndə də onun atasının kim olduğunu biləndə ona qarşı xüsusi hörmət başlayır. Hətta ona deyirlər: “Yoldaş Firidun, ay sağolmuş, görmüşük, qolçomaq oğlu, mülkədar oğlu öz əsil-nəsəbini gizlədir. Sizin ki, atanız respublikada ali bir şəxsdir, ay sənin saqqalın ağarsın, bunu bizdən niyə gizlədirsən?” Kənddə də xüsusi hörmət görən Firidun yeganə yolu hərbi xidmətdə görür. Burada göstərdiyi şücaətə görə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adını alır. Və bununla da istədiyinə çatır. Onu atasına görə deyil, atasını ona görə belə təqdim edirlər: Azərbaycan qəhrəmanı Firidunun atası!

Yalnız indi, illər keçdikdən sonra, isti ana qucağından və ata sayəsindən uzaq, müstəqil, mübarizə və döyüşlərdə bişdikdən, şəxsi istedadına söykənib, həyat yolunda cəsarətlə addımladıqdan sonra, dəhşətlər, fəlakətlər, ölümlərlə üz-üzə gəlib bərkiyən iradəsini imtahanlarda sınaıqdan sonra Firidun öz üzərində heç bir kölgə görmürdü. O indi dağın yanında dağ kimi dayanmışdı. İctimai iftixar günəşinin parlaq işığından feyzlənir, başını daha da uca tuturdu. Bəli, kölgədə bitən ağacın kölgəsi olmaz. Bu kəlam epiqraf kimi götürülüb və burada hər kəsin öz zəhməti, qabiliyyəti sayəsində ucalması, hörmət və şöhrət qazanması, xalq və cəmiyyət üçün faydalı olması fikrinə dayanır.

Mir Cəlal yaradıcılığının ilk illərindən başlayaraq ömrünün sonunadək hekayə janrına mühüm önəm verdi. Çünki insanın mənəvi cəhətdən tərbiyə olunması, yeni ictimai münasibətlərin və əxlaqi keyfiyyətlərin yaranması, həqiqət və gözəlliyi tərənnüm etmək, milli-mənəvi dəyərləri gəncliyə çatdırmaq, varlığa, mühitə həssas yanaşmaq, hər cür mənfiyyətə qarşı mübarizə aparmaq istəyini ideoloji mühitin amansızlığı, sovet siyasi rejimi ala bilməzdi. Mir Cəlal da yuxarıda dediyimiz xüsusiyyətləri, hər hansı bir məsələyə konkret baxışı real təzad və ziddiyyətlərdən ustalıqla istifadə etməklə verməyi bacarırdı (2; s. 69).

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Abasov A. Böyük ədəbiyyatşünas alim // Mir Cəlalın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfransın materialları. - Bakı: BDU nəşriyyatı. – 2008. – S.57-59.
2. Əliqızı A. Mir Cəlalın hekayələrində Cənubi Azərbaycan həyatının təsviri /almaz Əliqızı // Yazıçı və zaman. Mir Cəlalın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfransın materialları. – Bakı, 2008. – S.67-71.
3. Hacıyev A. Filosof, alim, yazıçı və müəllim....: professor Aqil Hacıyev: “Mir Cəlal Paşayevin əsərləri bu gün də aktualdır”: [BDU-nun klassik rus ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, Mir Cəlal irsinin araşdırıcısı ilə müsahibə] / Aqil Hacıyev // Mədəniyyət. – 2008. – 12 aprel. – S.3.
4. Hüseynov Ə. Mir Cəlal / Ə.Hüseynov. - Bakı: Yazıçı, 1991. - 191 s.
5. Paşayev, M.C.Ə. Seçilmiş əsərləri: [5 cildə] / M.C.Paşayev. - Bakı: Adiloğlu. -C.I. - 2013. - 442 s.
6. Paşayev, M.C.Ə. Seçilmiş əsərləri: [5 cildə] / M.C.Paşayev. - Bakı: Adiloğlu. - C.IV. - 2013. – 463 s.
7. Rəsulov Ə. Mir Cəlal Paşayevin hekayə yaradıcılığı haqqında qeydlər / Ə.Rəsulov // 525-ci qəzet. – 2016. – 4 may. – S. 4.

Айтан Алиева

**РАССКАЗЫ ИЗВЕСТНЫЕ ПОД ДВУМЯ ИМЕНАМИ В
ТВОРЧЕСТВЕ МИР ДЖАЛАЛА**

Резюме: Мир Джалал — художник слова, который оставил неизгладимый след в повествовании историй. Поскольку он глубоко отражает внутренний мир человека, его истории, написанные с большой любовью, всегда актуальны. Знакомясь с рассказами автора, мы видим, что некоторые его рассказы были опубликованы сначала под другим именем, а затем уже переименовывались.

Рассказ Мир Джалала «Сливки» был впервые опубликован под названием «Сын», рассказ «Удивление» позже был опубликован под названием «Аяз», а его рассказ «Парзад» впервые был опубликован под названием «Пёлюк». В 1935 году рассказ был опубликован в сборнике рассказов «Мальчик» под названием «Пёлюк», а в 1939 году в сборнике рассказов и

очерков «С доброй вестью» рассказ опубликован под названием «Парзад». В рукописном варианте, написанном старым алфавитом, повесть писателя «Печать», изданном в 1971 году, назывался «Махир». В его сборнике рассказов и очерков «С доброй вестью», вышедшем в 1939 году, рассказ «Учитель» был заменен названием «Мирза». Ознакомившись с рассказом «Сын Наркома» в рукописи, найденной в архивах писателя, мы поняли, что это рассказ, опубликованный под названием «Сын».

Ключевые слова: Мир Джалал, рассказы, написанные под двумя именами, Махир или Печать, Парзад или Пёлюк, Учитель или Мирза.

Aytan Alieva

NOVELS KNOWN BY TWO NAMES IN THE WORK OF MIR JALAL

Summary: Mir Jalal is a world's artist who has left an undeniable mark in storytelling. As he deeply reflects the inner world of a person his love novels are always relevant. Getting acquainted with author's works, we see that some of his stories were published firstly under one name, and then under another name.

Mir Jalal's work "Cream" was first published under the title "Son", "Surprise" was later published under the title "Ayaz", and his novel "Parzad" was first published under the title "Pelyuk". In 1935, the novel was published in the collection of short stories "Boy" under the title "Pelyuk", and in 1939 in the collection of stories and essays "Gozun Aydin" ("With Good News") the story was published under the title "Parzad". In the handwritten version, written in the old alphabet of the author's story "Print", published in 1971, the novel is called "Mahir". In his collection of short stories and essays "Gozun Aydin" ("With good news"), published in 1939, the story "Teacher" was replaced by the title "Mirza". After reviewing the story "Son of the People's Commissar" in the manuscript found in the writer's archives, we realized that this was a story published under the title "Son".

Key words: Mir Jalal, novels written under two names, Mahir or Seal, Parzad or Poluk, Teacher or Mirza.

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 18. 01. 2022

Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı:

Filologiya elmləri doktoru, professor Gülşən Əliyeva-Kəngərli